

Goriško.

Učiteljsko društvo za sežanski šolski okraj zboruje 6. maja t. l. ob 10. uri predp. v Sežani.

- Vzporod:
1. Nagovor predsednikov in overovljenje zapisnika.
 2. Tajnikovo in blaganičnikovo letno poročilo.
 3. „Naši parlamenti“, poročila tovariš Al. Hreščak.
 4. Volitev novega odbora in delegatov za zbor „Zaveze“.
 5. Morebitni predlogi.
- K prav obilni udeležbi vabi odbor.

Srednješolski vestnik.

**** Šolsko vprašanje v Dalmaciji.** Italijani zahtevajo, naj se italijanska nižja realna v Zadru razširi na popolno višjo realno. Hrvati privoljujejo v to, ako se obenem hrvaška nižja realna v Kotoru razširi na popolno sedemrazredno realno.

**** Češka srednja šola na Dunaju.** Na shodu čeških delegatov dne 16. t. m. na Dunaju je bilo sklenjeno, da se odpre na Dunaju najdalje začetkom šolskega leta 1910./11. češka srednja šola. Kršč. socialni germanizatorji so že napeli vse moči, da odbijejo „ta napad na nemški značaj Dunaja“.

**** Proti češkim gimnazijem.** V Pragi so uvedli proti gimnazijem preiskavo zaradi agitacije mladeniške organizacije.

**** Letošnje glavne počitnice.** Na učni minister je odredil, da se letošnje glavne počitnice prične dne 8. julija, zato pa mora biti pouk v soboto pred Binkošti in v torek po Binkošti. Tu je bilo treba priščititi, da se tam nekaj doda.

**** Matura na ljubljanskem učiteljskem.** Pismena od 17. do 21. maja, ustna od 21. junija do 21. julija. Sklep šole na obeh učiteljskih je 19. junija, na obeh vadnicah pa 8. julija.

Književnost in umetnost.

Domače ognjišče. Štev. 4. ima to-le vsebino: 1. Fran Milčinski: O društvu za otroško varstvo in mladinsko skrb in njegovem delovanju v Ljubljani. — 2. M. Kabaj: Pokorščina je vir sreče. — 3. Domači zdravnik. Dr. Demeter Bleiweis-Trsteniški: Nalezljive otroške bolezni. — 4. Slike iz vgoje: Pri stricu zdravniku na deželi. — 5. Listek. Dr. P. Grošelj: Potres v Italiji. — 6. Dopisi. — 7. Drobline. — Toplo priporočamo!

Naša bodočnost. Štev. 4. objavlja to-le vsebino: 1. Ob stoletnici Francozov na Slovenskem. — 2. Karel Humek: Tehnika, nje razvoj in napredek od nekdaj do danes. — 3. Andrej Rapè: Življenja utrinki. — 4. Ferdo Plemič: Vojna mornarica. — 5. Bloce-Podravski: Matere velikih ljudi. — 6. Razgled po domu in svetu: Književnost. Raznoterosti. — Toplo priporočamo!

„Golgota“. Tako se imenuje roman, ki ga je napisal bivši srbski ministriški predsednik dr. Vlado Grgjevič. V romanu nastopajo osebe, ki so v resnici živele in ki so igrali v največji zgodovini Srbije veliko ulogo. Roman je del velike žaloigre, ki se je odigrala v belgrajskem konaku z zadnjim Obrenovićem. „Golgota“ zbuja veliko senzacijo po vsem svetu.

Politiški pregled.

*** Zavedni in napredni občinski odbor kokarski in štajerski** nam je poslal v priobčenje to-le izjavo: Občinski odbor kokarski se zaveda, da je občina samostojna ali avtonomna korporacija, zato ima ona v smislu člena XIII. državnega osnovnega zakona z dne 21. dec. l. 1867. pravico tudi v državni politiki z besedo in pismom znotraj zakonitih mej izreči svoje mnenje in povzdigniti svoj glas v korist svojih občanov in v vsem, kar se tiče občinskega prida. — Ker bi se z vojno, ki je bila pred kratkim naši državi grozila, neizmerno oškodovale koristi naših občanov v kmetijstvu, trgovini obrti itd. ter bi se preli-vala človeška kri in se trosil naš težko zaslu-ženi denar in ker je vojna samanasebi z ozi-rom na človekoljubje nekaj strašnega in nečloveškega, je bil občinski odbor temeljem svojega soglasnega sklepa z dne 1. marca 1909 odposlal na c. kr. ministristvo za zunanje za-vede na Dunaj resolucijo — seveda v sloven-skem jeziku — ki se je v nji na pretečo škodo in veliko zlo opozarjalo, proseč, naj se prepri s Srbijo poravnava mirnim putem. S tem smo ustrigli živi želji ne samo svoje občine, temveč — upamo — vseh občin in vsega naroda. — Čutili smo se v to poklicane, ne da bi se domišljali, da smo v vojnih zadevah merodajni. Vršili smo torej kot za-koniti zastopniki občanov svojo pravico in dolžnost. — V smislu člena XI. državnega osnovnega zakona z dne 21. dec. leta 1867. pristojna pravica prošnja vsakomur, torej smo tudi z ozirom na ta člen vršili svojo zakonito državljansko pra-vico. — Toliko v odgovor onemu c. kr. urad-niku in onim zasebnikom v Mozirju in drugod,

ki so bili v nevednosti določb imenovanega državnega osnovnega zakona in v svoji neza-vednosti državljskih pravic toliko netaktni, da so nas zaradi te resolucije javno zasmeho-vali. — Obžalujemo in pomilujemo, da se je dobil celo slovenski list,*) ki je v tem zasmeh-ovanju sekundiral nemškemu listu „Dajče Vaht“ v Celju. — Obenem vabimo vse slo-venske občine, naj se blagovolijo kot političke samostojne korporacije zanimati ne samo za občinsko okrajno in deželno, temveč tudi za državno politiko in vplivati na to, da se naj ta vedno vodi po takšnem tiru, da se ne bo vjemala samo s koristjo nemškega naroda, tem-več z enako koristjo za slovenski narod, da bo dajala vsakomur svoje pravice in da bo rodila za vse narode v državi blagoslov in blaginjo, ne pa prokletstvo prelivanje krvi in strašnih vojnih žrtev.

*** Agrarna politika — politika odi-ranja.** Krščansko-socialni poslanec Schneider je na nekem shodu napadel agrarce, da uga-njajo egoistično politiko, ki je ne bo možno nadaljevati. Na Dunaju se ne more več iz-hajati brez srbske in romunske živine. Nekega vorarberškega poslanca je vprašal: „Koliko živine spravlja Vorarberg na dunajski trg?“ Odgovor: „Nič, a mi moramo imeti visoke ce-ne na Dunaju zaradi izvažanja v Švico in na Bavarsko. Take politike se ne sme imenovati drugače, nego politiko odiranja!“

*** Uravnava jezikovnega vprašanja v Dalmaciji.** Hrvati zahtevajo izključno hrvaški jezik. Italijani pa bi radi, da bi se upo-števal italijanski jezik v mestih, ki imajo mnogo italijanskega prebivalstva. Vlada hoče zediniti stališče Italijanov z onim Hrvatov. Spo-razum se je dosegel.

*** Novi stroški za mornarico.** „N. W. T.“ objavlja članek nekega mornariškega tehnika, ki dokazuje, da je naša vojna morna-rica že popolnoma zastarela in da bomo morali z ozirom na to, da Anglija, Nemčija, Francija, Italija in Amerika gradijo nove ladje po tipu Dreadnought (drednot — ne boj se ničesar) tudi zgraditi v najkrajši dobi štiri take bojne ladje. Vsaka teh ladij stane malenkost 55 do 60 milijonov kron. To bo naša zahvala za za-vezniško zvestobo Nemčije v avstro-srbskem sporu. Naša mornarica bo morala služiti nemški mornarici v okrepilo proti angleški vojni sili.

*** Bosanski deželni zbor.** Iz Sarajeva javljajo, da je sklicanje deželnega zbora do-loženo najkasneje za konec junija. Deželni zbor bo zboroval za sedaj v dvorani mestnega sveta, ki je že pripravljena v ta namen. Vlada namerava predložiti zakonski načrt glede zgradbe lastnega deželnozbornega poslopja v Sarajevu.

*** Umrl je v Pragi znani češki po-slanec Kaftan,** veščak zlasti v tehničnih stvareh.

*** Predsednik šolskega narodnega sveta na Dunaju** dr. Drozd se je odpovedal, ker je dobil v Pragi kot kandidat klerikalne stranke za nadomestne državnozbornske volitve le nekaj desetnih glasov.

*** Bolgarska priznana kot neodvisno carstvo.** Nekaj velesil je že priznalo neod-visnost kraljevine Bolgarske in je s tem torej rešen ves balkanski konflikt, zakaj Turčija ima sama s seboj dovolj opravila, da bi ugovarjala bolgarski neodvisnosti. Ostale velesile bodo sledile zgledu prvih in bo torej na Balkanu zopet nekaj časa mir. Turčije že ne moremo vmes računati, ker so tam itak neprestani no-tranji nemiri in homatije, ki bodo gnile turško državo počasi potisnile z balkanskega polotoka v Azijo, kjer bo lahko kalif nemoteno vladal svojim vernikom.

*** Vseslovanski kongres v Petro-gradu.** V Petrogradu zboruje vseslovanski kongres, na katerem so zastopane vse stranke ruske dume. Glavni predmet razprav je raz-merje med Poljaki in Rusi. Večina govornikov se je izrekla za spravo s Poljaki. Edino pri-staši stranke „pravih ruskih ljudi“ — najskraj-neji reakcionarci — so se izjavili za zvezo med Rusijo in Nemčijo. Govorniki ostalih strank pa so strastno napadali Nemce. Po-sebno Scaparev je poudarjal, da bi morala Rusija delati na razbičje zveze med Avstro-Ogrsko in Nemčijo.

*** Papež proti enakopravnosti žensk.** Papež je sprejel te dni zvezo italijanskih kato-liških dam, do katerih je imel nagovor, v katerem se je ostro obrnil proti enakopravnosti žensk. Izjavil je, da žena ne more stati nikdar na enaki stopnji z mošev in uživati enake pravice. Žena ne spada v političko areno in v resnici je tudi malo žensk, ki zahtevajo pravico do izvrševanja zakonodajnega delovanja.

*** Turčija.** Dne 27. t. m. je ob 1. uri popoldne 101 strel naznanil Carigradu, da je Abdul Hamid odstavljen in da je zasedel osmanski prestol princ Rešat, ki se zove kot sultan Mohamed V.

*) Klerikalna „Sraža“ v Mariboru.

Uredn.

Ne zabite

„Učiteljskega konvikta!“

Jubilejski dar.

Učiteljsko — sebi! Glavna po-sojilnica v Ljubljani 50 K; Kr-ško učiteljsko mesto venca na krsto umrlemu očetu svojega tovariša L. Levstika 10 K; zadnjič izkazanih 564 86 K; doslej darovanih 624 86 K. Bog plati!

Vestnik.

To je odgovor! Spominjate se, preljubi kristjani, da smo zadnjič ugodili želji pred-sednika „Slomškove Zveze“ in priobčili uvodni članek, ki obsega poldrugo kolono in kjer smo povedali samo to, kar je hotel imenovani gospod od nas vedeti. Nič več in nič manj. S tem odgovorom smo vsem skupaj, kar jih je v „Slomškariji“ in „Slovenec“ zaprli sapo. Zato so se vsi lepo potuhnil in nas počastili s tem-le odgovorom („Slovenec“ št. 92.): „Liberalni učitelji se silno tresejo za svojo organizacijo. V „Učit. Tovarišu“ ojnobeni drugi stvari več ne pišejo, kakor o tem, kako „Slom-škova Zveza“ raste in se redčijo vrste Jelenčeve garde. Seveda se s tem tolažijo, da so „Slom-škariji“ izdajavci, ki prodajajo svoje prepričanje za beli kruh, tistih par pokajočih stebrov pa, ki še podpirajo liberalno „Zavezo“, ne morejo prehaliti, kako so značajni in mučniški. Mi pa drugače mislimo. Da je kdaj „Zaveza“ štela toliko članov, temu je bilo to vzrok, da so izvestni vodilni krogi za časa liberal-nega poševanja učiteljsko na nezasičan način teševanja. Ni bilo nič kaj redko, da je nadučitelj, ako je šla učiteljica k ekser-cicijam, učiteljico pri oblastih denunciral, slabo kvalificiral in celo svoje ljudi v vasi šuntal, da so ji pri stanovanju, hrani, šolskem obisku itd. nagajali. Učitelji so se na „Tovariša“ morali naročiti, ako niso hoteli občutiti nad seboj trdo pest oblastnikov v Ljubljani. Od učitelje pri „Zavezi“ ni bilo niti 2 1/2 % liberalk. Kon-čno pa — to si zapomnite — je pri „Slom-škovi Zvezi“ razum starih bojevnikov mladi naraščaj, ki nikoli ni bil pri „Zvezarjih“. Zato o „neznačajnosti“ kar molčite. Kdo je bolj ne-značajen kot vi, ki se zdaj v „Učit. Tovarišu“ ne upate več pisati, kakor ste še nedavno in perete svoje najzvestejše člane, n. pr. Žirovnika, češ, da on nikoli ni rekel, da ne potrebuje za mladino cerkvenih zapovedi. List, ki se je še pred kratkim zavzemal za svobodno šolo in ljudje, ki so jo postavili v Radovljici na svoj program ter bili zastopani pri „Svobodni Misli“ v Pragi, pa zdaj to na vse pretege taje, to so neznačajneži in figovci! — Vidite, preljubi kristjani, tako ne zna vsak! Nazadnje smo mi tiste kanaliže, ki jim je treba pljuvati v obraz! Naj se že vendar oglašajo tisti, ki smo ga tero-rizirali, denuncirali in odirali na meh ali morda celo pekli na ražnju! Mi neznačajneži in figovci! Seveda! Tak odgovor je najkomodnejši — resnica naj klerikalce piše v uho! Vprašajte že vendar enkrat svojega Štruklja, kako se mu je godilo na Bobu in kdo ga je tedaj branil! Kar pa govoričite o Žirovniku, je laž, in vsi tisti — pa bodisi, da je sam Ravnikar med njimi — ki vlačijo to laž po listih, so čisto na-vadnili lažniki! To jim dokažemo, kadar jim drago! In pečat lažnika jim ostane, do-klar z resnico ne ubijejo laži! — Mi ne pe-remo nikogar, ker ga ni treba. Resnica ostane resnica. Klerikalci naj jo skrunijo kolikor ho-čejo, to je po njihovi morali. Komur se to zdi prav in lepo, naj hitro presedla, da ga ne zasujejo razvaline napredne naše organizacije! Sicer smo pa s „Slomškarijo“ pri kraju. Če hočejo na poštene in odkrite besede odgovarjati pošteno in odkrito — dobro! Če pa ne, naj zavijajo naprej in naj si tolažijo vest kakor vedo in znajo. Mi pojdemo svojim putem, ka-kor, da jih ni! — Za enkrat pa naj „Slo-venec“ ponatisne naš odgovor iz zadnje šte-vilke. To bo pošteno in — možko! Kdor ima čisto vest, ne pozna strahu. Torej!

Sankcioniran zakon. Cesar je sank-cioniral od deželnega zbora kranjskega sklenjeno izpovedbo § 20. dež. zak. z dne 9. marca 1879, po katerem ima zdaj dež. odbor v dež. šol. svetu štiri zastopnike. — Ko bi bili tedaj v deželnem zboru sprejeli Ganglov pred-log, da naj vol. učiteljsko samo svoje zastop-nike v dež. šol. svet, bi sedaj učiteljsko že imelo to pravico. Ganglov predlog pa je padel, ker je bila proti večina S. L. S. Čelo oba učitelja-poslanca te stranke sta glasovala proti tej pravični zahtevi učiteljskega.

Ne bodimo preidealni! Posamezni c. kr. okrajni šolski sveti ravno kar razpošiljajo kranjskim šol. vodstvom okrožnice, ki govore o razglasu c. kr. dež. šol. sveta za Kranjsko z dne 12. nov. 1908, št. 6503, tičoč se tako-zvanih risarskih nadaljevalnih tečajev, ki se vrše v času od dne 20. avgusta do 10. sept. 1909. V teh tečajih se bo poučevalo o novi metodi risanja. — V tem razglasu stoji tudi črno na belem, da obiskovalci teh tečajev ne dobe nobene podpore „ob Mangels an verfügbaren Mitteln.“ — To je menda višek ironije, ki jo morejo nu-diti c. kr. oblastva ubogemu ljudskemu učitelju! Država torej nima potrebnih sredstev, da na-kloni vsaj majhno podporo škandalozno slabo plačanemu učiteljskemu, da se izpopolni v stroki, ki se na c. kr. pripravnicah tako zanemarlja! Ona država ne more utrpeti par kronic —

ki izdaja za rožljanje vojaškega orožja na sto-tine milijonov! To je naravnost škandal! A umljiva je ta državna skopost onim, ki po-znajo naivnost in idealnost slovenskega učiteljskega. In na to idealnost greše naša c. kr. oblastva. Ta c. kr. oblastva dobro vedo, da se slovenski učitelj z adolži, samo, da izpolni višjo željo in si razširi svoje znanje! C. kr. uradniki stoji seveda na drugem stališču. Ti pravijo: Država, ako hočeš imeti od nas kaj posebnega, plačaj nas! — In tako ti c. kr. uradniki ne store niti koraka zastoj. Prav je tako! Na tako stališče se moramo postaviti tudi mi ljudskošolski učitelji. Ako hoče imeti država, da si izpopolni svoje znanje, dobro, pri volji smo, a samo plačati nas mora! — Torej! Fantje, pamet!

Letnino za učiteljski konvikt so plačali ti-le tovariši in tovarišice: Minka Nosanova iz Osilnice ob Kolpi; Anton Krmac iz Vipolži pri Kozani. Bog plati!

Konec na korist učitelj-skemu konviktu priredi Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj v Kranju. Vivat s quens!

Dr. Lueger in učiteljsko. Dunajski župan se je ob nastopu svoje vlade na Dunaju vrgel z vso silo na učiteljsko. Seveda je veljal ta boj židovskemu učiteljskemu. Kdor se mu ni podal izlepa, ga je hotel s silo, terorizmom in preganjanjem prisiliti v svoj tabor. Naletel je na hud odpor. Diplomati, kakršni je dr. Lueger, je izprevidel kmalu, da takim potom ne pridobi učiteljsko. Vdali so se mu le nekateri iz osebne dobičkarje, kakor n. pr. naši uskok. S temi pa Lueger ni bil posebno zadovoljen, zakaj njemu je bilo na tem, da pridobi maso učiteljskega. Odnehal je s terorizmom in pričel vabiti učiteljsko na-se z regulacijo plač. Danes je dunajsko učiteljsko najboljše plačano v Av-striji, kranjsko pa najslabše. Tem potom si je pridobil dr. Lueger spoštovanje pri masi učiteljskega in danes mu nihče več ne nasprotuje, on pa tudi ne preganja političnih nasprotni-kov, ki mu priznavajo njegove zasluge za učiteljsko. Pri otvoritvi stotega šolskega poslopja je podal dr. Lueger o učiteljskemu sledečo iz-javo: „Jaz, pa tudi moja stranka, sem bil vedno pripravljen, iz-polniti vse želje učiteljskega v prepričanju, da za more zado-veljno učiteljsko dosegati lepe izredne uspehe“. Te besede diplomata Luegerja naj uvažujejo tisti gospodje, ki režejo mačehovski kruh kranjskemu učitelj-stvu ter izpiznajo naj, da kopljejo s teroriz-mom in izstradanjem učiteljskega vedno globo-kejšo verzel med njimi in med učiteljskim.

Hranilnice in posejilnice Učitelj-skega konvikta v Ljubljani uradne ure bodo pričeni s 1. majem 1909. ob četrtkih od pol 2. do pol 3. ure popoldne in ob sobo-tah od 6. do 7. ure zvečer.

Iz Središča nam pišejo. Na velikonočni ponedeljek je, kakor že večkrat v zadnjih letih, priredila središča narodna šola s šolskimi otroki veliko rokodelsko slavnost. To pot sta bili na vzporedno dve izvirni točki: „Lastni želji prosta pot ali kovač hoče biti“ (drama-tiški prizor v treh dejanjih) in spevoigra z de-klamacijami „Slava rokodelstvu!“ Obe je pri-redil znani marljivi učitelj A. Kosl. Smoter te slavnosti je bil, zbuditi že v šolski mladini za-nimanje in veselje do rokodelskega in sploh do obrtniškega stanu. — V dramatiškem prizoru hoče imovita kmetiška mati Marjana, da bi šel njen sin v mestne šole in postal nekoč duhov-nik; sinček pa ne mara ničesar slišati o štu-diranju, ker ga bolj veseli — kovačija. Mati se seveda ne da preprostiti in tudi prigovarja-nje učiteljevo nima nobenega uspeha. Na neki šolski slavnosti pa se seznanj z bogatim lon-čarjem iz mesta, svojim nekdajnim sošolcem, od katerega zve, da se tudi rokodelcem dobro godi, če so le marljivi in podjetni. Obljubi ji tudi, da poišče za njenega sina dobrega kova-škega mojstra v mestu. Tako se izpolni sinu srčna želja — postati kovač. — V spevoigri pa se vrsti 20 pevskih točk in deklamacij, ki govore deloma v resni, deloma v šaljivi obliki o rokodelcih. Deklamatorji so obloženi kot pravi rokodelci. — Vse hvale vredna je ideja, da skrbi naše učiteljsko ne le za naraščaj srednješolskega dijaštva, ampak tudi za to, da dobimo sčasoma dober in zaveden narodni obrtniški stan; velikega pomena za vse naše narodno življenje bo, če se izvede načrt „So-cialnega odseka“, da spravi učiteljsko fante, ki imajo za obrt veselje, k zavednim mojstrom v uk. S tem bi preprečili ponemčevanje naših obrtniških vajencev v mestih, zlasti v Mariboru in Gracu. Z dobrim obiskom se je izkazalo občinstvo prireditelju in šolski mladini, posebno ljubkim malim igralcam in igralcem, hvalež-nega za nemali trud.

V Dolenji Brancl (goriški šol. okraj) bo dne 2. maja t. l. lepa šolska veselica na prostem po bogatem vzporedju. Začetek veselice točno ob 3. uri popoldne. Vstopnina 40 vin., sedež 30 vin. — Kolege in koleginje vljudno vabi k udeležbi šolsko vodstvo.

Šolski referati v ministrstvih nem-škega in češkega ministra rojaka. Nedavno so poročali resni moravski listi, da bodo v teh ministrstvih osnovani posebni šolski referati in da bo v češko ministristvo imenovan za šol-skega referenta dosednji deželni šolski nad-zornik Anredniček. „Slavische Corresp.“ je to poročilo kot neosnovano demenciala. „N. Fr.